

PAMÁTNÍK TEREZÍN

Výroční zpráva za rok 2004

PAMÁTNÍK TEREZÍN

PAMÁTNÍK TEREZÍN

Výroční zpráva za rok 2004

Terezín, únor 2005

OBSAH

- 1. Úvod
- 2. Památník Terezín a jeho služby návštěvníkům
- 3. Statistika návštěvnosti
- 4. Přehled pořádaných akcí a výstav.
Propagačně organizační a ediční činnost
- 5. Vnější kontakty a spolupráce
- 6. Čestný výbor ředitelů Muzea ghetta v Terezíně
- 7. Výzkumná činnost
- 8. Vzdělávací činnost
- 9. Dokumentace a sbírky
- 10. Hospodářská činnost, dary a příspěvky
- 11. Technická a stavební činnost
- 12. Výhled na rok 2005

Hodnotíme-li rok 2004 z hlediska vývoje Památníku Terezín, můžeme konstatovat, že to byl rok návratu k normálním aktivitám této instituce. Překonávání důsledků ničivé povodně, jež Terezín postihla o dva roky dříve, sice ještě zůstávalo důležitým úkolem, ale nestálo již v popředí jeho činnosti. Znovu tak mohl být v plné míře rozvíjen program výzkumné, muzejní, osvětové a vzdělávací práce. Již jen s minimálními omezeními se také setkávali návštěvníci Památníku Terezín při prohlídkách jeho objektů a areálů, znovu probíhaly i dříve plánované a poté přerušené práce na dlouhodobých rekonstrukcích a údržbě objektů Památníku.

Obnovení základních funkcí Památníku, ale i rychlý postup odstraňování škod mohli posoudit i účastníci vzpomínkových akcí, které znovu do Terezína přivedly nejen řadu významných oficiálních hostů, ale i účastníků z řad bývalých vězňů, příslušníků různých spolků a institucí, ale také individuálních zájemců.

První z hlavních vzpomínkových akcí bylo shromáždění konané u příležitosti mezinárodního dne památky obětí holocaustu Jom ha'šoa, jež se uskutečnilo 19. dubna 2004 v tzv. půdním divadle v bývalých Magdeburských kasárnách. Jeho čestným hostem byl velvyslanec Státu Izrael v České republice Artur Avnon. Bývalí vězni terezínského ghetta, členové Terezínské iniciativy přečetli dalších 100 jmen těch, kteří se osvobození nedožili.

Úvodem ke vzpomínkovým akcím k 59. výročí osvobození českých zemí od nacistických okupantů bylo slavnostní položení věnců na místo poslední popravy v Terezíně, které provedli představitelé Českého svazu bojovníků za svobodu a zástupci Památníku Terezín dne 2. května 2004.

Terezínská tryzna, hlavní vzpomínková akce na památku obětí nacistické okupace, se uskutečnila na Národním hřbitově v předpolí Malé pevnosti 16. května 2004. Spolu s Památníkem Terezín je jejím pořadatelem Český svaz bojovníků za svobodu. Tryzna připomíná nejen oběti z řad vězňů policejní věznice gestapa v Malé pevnosti, terezínského ghetta a koncentračního tábora v Litoměřicích, jež jsou na Národním hřbitově pochovány, ale i památku těch, kteří trpěli a umírali v dalších místech bývalého Protektorátu Čechy a Morava a v nacistických represivních zařízeních v Německu a mnoha okupovaných zemích Evropy. Hlavní projev přednesl předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Lubomír Zaorálek. Shromáždění se dále zúčastnili zástupci Ústavního a Nejvyššího soudu, Kanceláře prezidenta republiky, Senátu a Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, členové vlády, zástupci politických stran, církvi a řady organizací a spolků. Mezinárodní význam tohoto vzpomínkového shromáždění podtrhla účast představitelů 27 zahraničních zastupitelských úřadů, jakož i mnoha zahraničních organizací a institucí.

Na Židovském hřbitově a u pietního místa u Ohře se dne 12. září 2004 uskutečnila

vzpomínková shromáždění na památku obětí holocaustu z českých zemí Kever Avot. Účastnil se jich vrchní zemský rabín Karol Sidon, členové židovských náboženských obcí z celé republiky a další hosté.

V loňském roce jsme si také připomněli 60. výročí největší hromadné popravu našich občanů v letech nacistické okupace. Jejimi oběťmi se stali příslušníci transportů vypravených z terezínského ghetta v září roku 1943, kteří byli deportováni do tzv. rodinného tábora terezínských vězňů v Osvětimi. Po uplynutí půl roku, v noci z 8. na 9. března 1944, pak byli zavražděni v plynových komorách. Památník Terezín k této příležitosti připravil dokumentární výstavu a uspořádal shromáždění bývalých vězňů a dalších hostů. Uvedením pásma na motivy terezínských kabaretů a poezie tuto událost ozvláštnila norská umělkyně Bente Kahan.

Významným impulsem pro rozvoj výzkumné práce o dějinách terezínského ghetta se stala mezinárodní konference „Terezín 2004. Současný stav a perspektivy historiografie terezínského ghetta“. Po několika letech se na ní sešli renomovaní historici, ale i představitelé nastupující vědecké generace z řady zemí. Spolu s domácími odborníky si vyměnili poznatky o výsledcích výzkumu uvedené problematiky a diskutovali o dalších směrech výzkumu. Pořadatelé konference byli Památník Terezín, Institut Terezínské iniciativy a Židovské muzeum v Praze. Její uspořádání umožnily finanční příspěvky Zahraničního úřadu Spolkové republiky Německo a Nadace Friedricha Eberta, rovněž ze Spolkové republiky Německo.

V oblasti vzdělávání byla připravena řada seminářů pro mladé lidi z domova i ze zahraničí. Významné jsou zvláště semináře pořádané pro naše učitele základních a středních škol. V tomto roce proběhly dva takové semináře. Kromě toho se pro pedagogy uskutečnil čtyřdenní seminář „Holocaust ve vyučování“, na němž přednášeli také zahraniční lektori. Ve spolupráci se Státním muzeem Auschwitz-Birkenau se pro české pedagogy uskutečnil seminář v Osvětimi. Konání obou posledních zmíněných seminářů umožnila finanční podpora, kterou poskytl mezinárodní sdružení Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research.

V plné míře se již rozvinula výstavní činnost, která zahrnovala nejen dokončení reinstalace posledních povodněmi zničených stálých expozic: „Koncentrační tábor Litoměřice 1944–1945“ a „Úmrtí a pohřbívání v terezínském ghettu“, ale i obnovení tradice prezentování řady dokumentárních a výtvarných dočasných výstav, instalovaných v různých objektech Památníku Terezín. V případě dokumentárních výstav vzbudila vedle výše zmíněné výstavy o rodinném táboře značnou pozornost odborné i laické veřejnosti výstava o příběhu tajného časopisu chlapců z ghetta „Vedem“. Výstava bude nadále sloužit jako putovní a zahájila svou cestu na konci roku v Nizozemsku.

Z několika výtvarných výstav se největšímu zájmu návštěvníků těšil výběr z výtvarných akvizic Památníku Terezín pod názvem „V zrcadle terezínského času“. Pokračovala rovněž činnost ediční a soustavná odborná příprava průvodců.

V následujících částech této výroční zprávy je přiblížena pokračující akviziční a odborná činnost oddělení dokumentačního a sbírkového, jakož i činnost oddělení technického a oddělení ekonomického. Poslední dvě zmiňovaná oddělení byla v uplynulém roce kromě plnění svých standardních úkolů nadále ještě značnou měrou zatížena likvidací povodňových škod.

Tak jako především v předchozích dvou letech jsme i nadále dostávali podporu od mnoha zahraničních přátel, ať již se jednalo o organizace, instituce, či jednotlivce. Výčet hlavních dárců naleznete rovněž v této zprávě. Neméně významná však byla i podpora morální, jakož i odborná spolupráce našich partnerských institucí.

Zvláštní poděkování pak patří Ministerstvu kultury ČR, které také v uplynulém roce věnovalo vývoji Památníku Terezín soustavnou pozornost a poskytovalo mu všestrannou podporu.

Závěrem bych chtěl poděkovat svým spolupracovníkům za poctivou a obětavou práci a vyjádřit své přesvědčení, že i letošní rok 60. výročí osvobození od nacistické okupace bude v historii Památníku Terezín patřit k těm úspěšným.

PhDr. Jan Munk, CSc.
ředitel Památníku Terezín

PAMÁTNÍK TEREZÍN A JEHO SLUŽBY NÁVŠTĚVNÍKŮM

Památník Terezín je v České republice institucí jedinečnou. Jeho posláním je uchovávat památku obětí rasové a politické perzekuce v letech nacistické okupace a zároveň ji zpřístupňovat veřejnosti prostřednictvím muzejní, osvětové a vzdělávací činnosti. Pečuje rovněž o unikátní památky pevnostní architektury, stejně jako o další objekty a areály spojené s utrpením desetitisíců lidí v tragických letech naší novodobé historie.

Prostředky na činnost této instituce, jejímž zřizovatelem je Ministerstvo kultury České republiky, poskytuje stát. Realizaci některých projektů však napomáhají i příspěvky zahraničních institucí, spolků i jednotlivců.

^[1] Objekty a areály spravované Památníkem Terezín představují ojedinělý muzejní komplex, který je každoročně cílem statisíců návštěvníků. Zahrnuje vynikající ukázky vrcholného fortifikačního inženýrství z konce 18. století, které také přitahují část návštěvníků. Naprostá většina z nich však přijíždí proto, aby se seznámila s místy, která jsou spojena s utrpením či smrtí více než dvou set tisíc lidí, zavraždených do těchto míst v letech nacistické okupace z mnoha zemí. Historie represivních zařízení v Terezíně a Litoměřicích je proto prezentována v řadě stálých i příležitostných expozic, přístupna jsou rovněž pietní a památná místa spojená s touto tragickou kapitolou dějin.

^[2]^[3] Dějiny terezínského ghetta připomíná především kmenová stálá expozice, jež se nachází v budově Muzea ghetta v sousedství městské radnice, jakož i řada dalších navazujících expozic, umístěných v různých objektech. Jedná se o expozice v bývalých Magdeburských kasárnách, v krematoriu na Židovském hřbitově a v bývalé Ústřední márnici ghetta. Pietní místa představují modlitebna z doby ghetta v Dlouhé ulici, Kolumbárium ghetta, památník u Ohře, kde byl do řeky vysypán popel obětí, a zbytek železniční vlečky. Památné objekty a areály se pak nalézají v mnoha dalších částech města.

4 V těsném sousedství města leží Malá pevnost, v níž byla v letech okupace zřízena policejní věznice pražského gestapa. Kromě objektů, jež této věznici sloužily, je možno shlédnout v areálu Malé pevnosti řadu stálých a dočasných expozic. V předpolí pevnosti se pak nalézá Národní hřbitov, největší pohřebiště obětí okupace v České republice a místo konání ústředních vzpomínkových shromáždění na památku obětí nacistických represí.

Památník Terezín spravuje rovněž objekt krematoria koncentračního tábora v Litoměřicích s přílehlým areálem, jakož i vchodový objekt do nedaleké podzemní továrny, kterou svou otrockou prací vybudovali vězni tohoto tábora. Podzemní prostory samotné jsou pro nebezpečí sesuvu horniny návštěvníkům nepřístupné, stálou výstavu o historii tábora je možno shlédnout v Malé pevnosti.

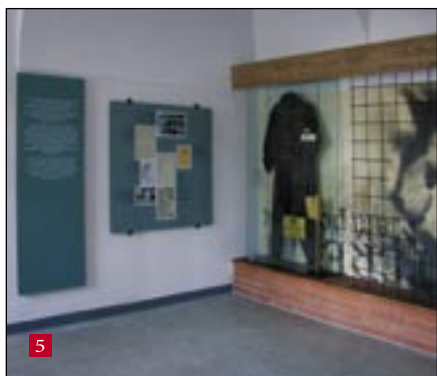
Návštěvníci Památníku Terezín mohou navštívit areály bývalého ghetta a policejní věznice gestapa v Malé pevnosti s odbornými průvodci. Po předchozí objednávce lze navštívit i areál krematoria koncentračního tábora v Litoměřicích.

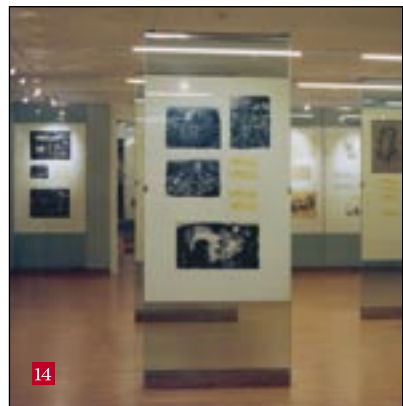
PŘEHLED STÁLÝCH EXPOZIC

- 5 Malá pevnost Terezín 1940–1945 – expozice v Muzeu Malé pevnosti
- 6 Výtvarná expozice Památníku Terezín – expozice v Muzeu Malé pevnosti
- Koncentrační tábor Litoměřice 1944–1945 – expozice ve III. dvoře Malé pevnosti
- 7 Terezín 1780–1939 – expozice ve vstupním objektu Malé pevnosti
- 8 Internační tábor pro Němce. Malá pevnost Terezín 1945–1948 – expozice ve IV. dvoře Malé pevnosti
- 9 Terezín v „konečném řešení židovské otázky“ 1941–1945 – expozice v Muzeu ghetta
- 10 Úmrtnost a pohřbívání v ghettu Terezín – expozice v krematoriu na Židovském hřbitově
- 11 Ústřední márnice a pohřební obřady v ghettu – expozice v bývalé Ústřední márnici ghetta
- 12 Rekonstrukce vězeňské ubikace z doby ghetta – expozice v bývalých Magdeburských kasárnách

- 13 Hudba v terezínském ghettu – expozice v bývalých Magdeburských kasárnách
- 14 Výtvarné umění v terezínském ghettu – expozice v bývalých Magdeburských kasárnách
- 15 Literární tvorba v terezínském ghettu – expozice v bývalých Magdeburských kasárnách
- 16 Divadlo v terezínském ghettu – expozice v bývalých Magdeburských kasárnách

Návštěvníci mohou navštívit rovněž řadu dočasných výstav. Badatelé mohou využívat služeb dokumentačního a sbírkového oddělení, jakož i odborné knihovny. Pracovníci Památníku poskytují odborné konzultace o otázkách rasové a politické perzekuce v letech nacistické okupace a informace o osudech vězňů represivních zařízení v Terezíně a Litoměřicích.

STATISTIKA NÁVŠTĚVNOSTI

NÁVŠTĚVNOST V MALÉ PEVNOSTI V ROCE 2004 ¹⁷

Měsíc	Návštěvnost celkem	Cizinci	Mládež cizina	Mládež ČR
Leden	3 373	2 891	1 715	182
Únor	6 769	5 371	3 387	796
Březen	21 586	18 339	15 546	1 653
Duben	28 641	23 702	17 376	3 125
Květen	31 096	22 192	15 292	4 956
Červen	23 614	17 793	11 114	4 447
Červenec	29 239	24 571	11 799	2 307
Srpen	24 432	19 702	7 972	2 248
Září	25 554	22 278	15 166	2 041
Říjen	21 501	18 812	11 609	1 789
Listopad	9 711	7 852	4 219	1 314
Prosinec	4 390	3 572	1 679	481
Rok 2004	229 906	187 075	116 874	25 339
Rok 2003	194 588	159 418	104 052	20 687
Rozdíl	+ 35 318	+27 657	+ 12 822	+ 4 652

17

18

19

NÁVŠTĚVNOST V MUZEU GHETTA V ROCE 2004 ¹⁸

Měsíc	Návštěvnost celkem	Cizinci	Mládež cizina	Mládež ČR
Leden	2 558	2 102	1 020	165
Únor	5 065	3 958	2 370	571
Březen	13 174	10 270	7 915	1 319
Duben	15 841	11 824	7 588	2 464
Květen	19 554	11 713	7 049	4 189
Červen	16 454	11 632	6 340	3 666
Červenec	24 044	20 243	9 632	1 640
Srpen	19 550	15 694	5 384	1 657
Září	16 404	13 501	8 121	1 512
Říjen	14 481	12 143	6 344	1 524
Listopad	7 509	5 930	3 072	1 076
Prosinec	3 734	2 962	1 281	451
Rok 2004	158 368	121 972	66 116	20 234
Rok 2003	115 022	94 924	54 061	12 817
Rozdíl	+ 43 346	+ 27 048	+ 12 055	+ 7 417

NÁVŠTĚVNOST V BÝVALÝCH MAGDEBURSKÝCH KASÁRNÁCH V ROCE 2004 ¹⁹

Měsíc	Návštěvnost celkem	Cizinci	Mládež cizina	Mládež ČR
Leden	986	695	275	105
Únor	2 139	1 260	602	486
Březen	3 971	2 706	1 613	487
Duben	4 073	2 880	1 514	717
Květen	5 492	3 102	1 552	1 456
Červen	5 056	3 668	1 773	894
Červenec	6 980	5 961	2 761	378
Srpen	6 279	5 326	1 838	271
Září	5 085	3 904	2 106	512
Říjen	4 507	3 625	1 504	529
Listopad	2 566	1 830	945	433
Prosinec	1 478	1 099	469	264
Rok 2004	48 612	36 056	16 497	6 532
Rok 2003	44 250	32 189	16 536	5 211
Rozdíl	+ 4 362	+ 3 867	- 39	+ 1 321

PŘEHLED USPOŘÁDANÝCH AKCÍ A VÝSTAV. PROPAGAČNĚ ORGANIZAČNÍ A EDIČNÍ ČINNOST

PŘEHLED HLAVNÍCH AKCÍ ORGANIZOVANÝCH PAMÁTNÍKEM TEREZÍN V ROCE 2004

- 20 Při příležitosti otevření výstavy „Terezínský rodinný tábor v Birkenau“ byl uspořádán koncert norské umělkyně Bente Kahan v bývalých Magdeburských kasárnách 8. března 2004.
- 21 Vzpomínková akce u příležitosti světového dne památky obětí holocaustu Jom ha'šoa se konala za účasti velvyslance Státu Izrael Artura Avnona a dalších hostů 19. dubna 2004 v bývalých Magdeburských kasárnách.
- 22 Terezínská tryzna se konala 16. května 2004 na Národním hřbitově za účasti zástupců Senátu Parlamentu ČR a Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, vlády a zastupitelských úřadů mnoha zemí a dalších hostů. Hlavní projev přednesl Lubomír Zaorálek, předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.
- Ve dnech 12.-17. července 2004 proběhla konference „International Coalition of Historic Site Museums of Conscience“.

- 10. září 2004 byla v Kolumbáriu odhalena pamětní deska hudebníkům, kteří prošli ghettem Terezín, poté se konal koncert Bostonského kvarteta v bývalých Magdeburských kasárnách.
- Tradiční tryzna Kever Avot za oběti genocidy Židů z českých zemí se konala dne 12. září 2004 v prostorách Židovského hřbitova a pietního místa u řeky Ohře.
- Ve dnech 20.–23. listopadu 2004 se konala mezinárodní konference „Terezín 2004. Stav a perspektivy historiografie terezínského ghetta“.
- 23. listopadu 2004 byla v učebně vzdělávacího oddělení odhalena busta Ericha Kulky, bývalého vězně terezínského ghetta.
- 24. Ve dnech 25.–28. listopadu 2004 se konal mezinárodní seminář „Holocaust ve vzdělávání“.
- Shromáždění k uctění památky Milady Horákové se konalo 21. prosince 2004 v Pamětní síni Malé pevnosti.

PŘEHLED VÝSTAV USPOŘÁDANÝCH PAMÁTNÍKEM TEREZÍN V ROCE 2004

- Terezínský rodinný tábor v Birkenau, dokumentární výstava;
- V zrcadle terezínského času, výtvarná výstava připravená ze sbírek Památníku;
- Vedem – tajný časopis chlapců z terezínského ghetta, dokumentární výstava;

- Kiril Pustovit, autorská výstava;
- Jan Vejmla, fotografie;
- Iva Vodrážková, textilní techniky;
- Petr Larva, malby a environment;
- Zůstat člověkem – výtvarná výstava.

EDIČNÍ A PROPAGAČNÍ ČINNOST

- Zpracovány informativní články do sdělovacích prostředků.
- Vydána Výroční zpráva Památníku Terezín za rok 2003 v českém a anglickém jazyce.
- Vydány Tereziínské listy č. 32.
- Průběžně probíhalo doplňování cizojazyčných tištěných průvodců ve třinácti jazykových mutacích.
- Vydány katalogy k výstavám: V zrcadle tereziínského času, Vedem, Kiril Pustovit, Jan Vejmla, Iva Vodrážková a Petr Larva.
- Čtvrtletně vydáván Zpravodaj, vzdělávací a informační bulletin, připravovaný vzdělávacím oddělením.
- Vydána brožura „Židovský hřbitov v Terezíně“.

PRŮVODCI

- Před zahájením návštěvní sezóny 2004 byl pro průvodce ve spolupráci se vzdělávacím oddělením připraven odborný seminář.
- Průběžně byl doplňován a školen kádr průvodců.

VNĚJŠÍ KONTAKTY A SPOLUPRÁCE

Vzhledem ke specifickému poslání Památníku Terezín mají veliký význam na jedné straně kontakty, které udržuje s bývalými vězni a jejich organizacemi, na druhé straně kontakty se širokým spektrem muzejních, výzkumných a pedagogických institucí z domova i ze zahraničí, ale i s jednotlivci, kteří se problematice rasové a politické perzekuce v letech druhé světové války věnují ať již jako odborníci, nebo jako zainteresované osoby. Již tradičně přitom zaujímá přední místo spolupráce s partnerskými institucemi v zahraničí. Nadále trvá i spolupráce se zahraničními organizacemi, které si za úkol vytkly udržování památky obětí vlády násilí a výchovu mladých lidí k demokracii.

Největší a nejaktivnější z organizací bývalých vězňů byla i v uplynulém roce Tereziánská iniciativa, která sdružuje bývalé vězně tereziánského ghetta. Již od počátku devadesátých let vyvíjí tato organizace všestrannou činnost podporující výzkumné, muzejní a vzdělávací aktivity, jež mají v naší společnosti překlenout mezeru, vytvářenou po několik desetiletí bývalým režimem, mezeru, která měla vést k zapomenutí toho, čím bylo tzv. konečné řešení židovské otázky. Uvedené mnohostranné aktivity Tereziánské iniciativy v mnoha ohledech podpořily i činnost Památníku Terezín. Bylo tomu tak jako po řadu let na poli výzkumu dějin tereziánského ghetta, kde pokračovala spolupráce s Institutem Tereziánské iniciativy při studiu materiálů v domácích i zahraničních archivech, výměně informací, doplňování materiálů na internetových stránkách Institutu a doplňování údajů o bývalých vězních ghetta v databázi, jejímž garantem Institut je od jejího vzniku. Nezastupitelnou roli hráli i v tomto roce příslušníci Tereziánské iniciativy při podpoře vzdělávací činnosti Památníku Terezín svou účastí na řadě besed s domácími i zahraničními skupinami mládeže i v seminářích pedagogů. Finanční podpora Tereziánské iniciativy umožnila rovněž zorganizování krátkodobých vzdělávacích pobytů pro řadu tříd z našich základních i středních škol. Členové Tereziánské iniciativy se konečně rovněž zúčastnili realizace projektu natočení tematicky koncipovaných videozáznamů se vzpomínkami pamětníků pro německy mluvící účastníky vzdělávacích programů.

Také bývalí vězni policejní věznice gestapa v Malé pevnosti přispěli významnou měrou k přípravě materiálů pro vzdělávací činnost a zúčastnili se akcí organizovaných Památníkem. Byly také navázány užší kontakty, které by měly vytvořit předpoklady pro jejich větší podíl na aktivitách Památníku.

S bývalými vězni z jiných nacistických koncentračních táborů, káznic a věznic byl kontakt udržován především prostřednictvím Českého svazu bojovníků za svobodu. Již po několik let je zvláště intenzivní spolupráce s Historickou skupinou Osvětim, která po doplnění stálé expozice České republiky v Osvětimi o tištěné

materiály nalezla vyjádření především na přípravě putovní expozice pro české školy o věznicích z českých zemí v nacistických koncentračních táborech. Výrazně se rovněž prohloubily kontakty s Historickou skupinou Ravensbrück, které vyústily ve vytvoření společné skupiny pro zpracování materiálů, které doplní stálou expozici České republiky v Památníku Ravensbrück. Český svaz bojovníků za svobodu byl rovněž jako v minulých letech hlavním partnerem Památníku Terezín při organizování vzpomínkových akcí, zejména při přípravě ústřední vzpomínkové akce na památku obětí nacismu, kterou je každoroční Tereziánská tryzna.

V oblasti vědeckovýzkumné a muzejní práce zůstávaly v uplynulém roce hlavními domácími partnery Židovské muzeum v Praze, Muzeum romské kultury v Brně, Ústav pro soudobé dějiny ČAV, Historický ústav ČAV, Národní muzeum v Praze a Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Partnerské instituce Památníku Terezín se nacházejí rovněž v Polsku, Izraeli, Německu, USA, Rakousku, Nizozemsku a na Slovensku. Konzultace, výměna dokumentů a dalších materiálů se uskutečňovala především s následujícími institucemi: Státním muzeem Auschwitz-Birkenau v Osvětimi, Yad Vashem v Jeruzalémě, United States Holocaust Memorial Museum ve Washingtonu, Beit Theresienstadt v Givat Chaim Ichud, Anne Frank House v Amsterdamu, Museum of Jewish Heritage v New Yorku, Památníkem Buchenwald, Památníkem Dachau, Památníkem Ravensbrück, Památníkem Topografie teroru v Berlíně, Památníkem Dům konference ve Wannsee v Berlíně, Státním muzeem Majdanek a Muzeem SNP v Banské Bystrici.

Zástupci Památníku Terezín pracovali jako členové delegace České republiky v komisích mezivládní organizace Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research (ITF) a ve výboru pro památníky zločinů proti lidskosti (IC MEMO), který je součástí mezinárodní organizace muzeí ICOM.

Již po řadu let přijíždějí do Terezína mladí lidé ze zahraničí, aby se jako dobrovolníci účastnili prací na obnově a údržbě objektů a areálů, které Památník Terezín spravuje. Na zajišťování pobytů zahraničních skupin mladých lidí, které se účastní vzdělávacích programů, se podílejí dobrovolníci z Německa a Rakouska. Jejich pobyt zajišťují německá organizace Aktion Sühnezeichen/Friedensdienste e.V. a rakouská organizace Projekt Gedenkdienst.

Ze zahraničí přicházela i materiální a morální podpora, kterou Památníku Terezín poskytovali jeho přátelé. V Německu již delší čas pracují spolky přátel a podporovatelů Terezína v zemích Sasko, Braniborsko a Dolní Sasko.

Zahraniční služební cesty pracovníků Památníku Terezín byly v uplynulém roce spojeny s realizací vzdělávacích programů (Osvětim, Bratislava), účastí na vědeckých konferencích a seminářích (Wrocław, Banská Bystrica, Washington, Jeruzalém, Berlín, Lodž), výzkumem prováděným v zahraničních archivech (Berlín, Ludwigsburg), členstvím v mezinárodních muzejních, výzkumných a vzdělávacích organizacích (New York, Řím, Terst, Soul, Záhřeb), přednáškovou

činností (Mnichov, Vídeň, Drážďany), péčí o stálé expozice v zahraničí, jejichž zřízením a udržováním byl Památník Terezín pověřen (Osvětim, Ravensbrück) a účastí na vzpomínkovém shromáždění v partnerské instituci (Majdanek).

ČESTNÝ VÝBOR ŘEDITELŮ MUZEA GHETTA V TEREZÍNĚ

Zvláštním orgánem, který zařizuje činnost Muzea ghetta jako integrální součásti Památníku Terezín, je od roku 1991, kdy muzeum vzniklo, Čestný výbor ředitelů, sdružující významné osobnosti vědeckého, kulturního, hospodářského a politického života z různých zemí. Jeho členy jsou:

- Yehuda Bauer
- Ernst L. Ehrlich
- Helen Epstein
- Anna M.B. de Feigel
- Sir Martin Gilbert
- Hana Greenfield
- Václav Havel
- Thomas O. Hecht
- Zuzana Justman
- Tomáš Kraus
- Ronald S. Lauder
- Mark D. Ludwig
- Arnošt Lustig
- Charles I. Petchek
- Artur Schneier
- Mark E. Talisman
- James E. Young
- Hans Westra

VÝZKUMNÁ ČINNOST

Také historické oddělení Památníku Terezín se po období mimořádných opatření způsobených důsledky přírodní katastrofy mohlo postupně vracet ke své normální práci a usilovat o co nejrychlejší překonání mezer, které v této činnosti mimořádná opatření způsobila.

V prvních měsících roku ještě probíhala scénářistická a dokumentační příprava reinstalace poslední ze stálých expozic v areálu Malé pevnosti – „Koncentrační tábor Litoměřice 1944–1945“. Tak jako u předcházejících obnovovaných výstav bylo reinstalace využito k jejímu doplnění a rozšíření, zohledňujícím nové výsledky výzkumu.

Oddělení obnovilo v plném rozsahu základní výzkum dějin represivních zařízení v Terezíně a Litoměřicích v letech nacistické okupace. Znovu se rozvinuly rešeršní práce pracovníků oddělení v domácích a zahraničních archivech. Ve výzkumu policejní věznice gestapa v Malé pevnosti byl hlavní důraz položen na doplňování databáze jejích bývalých vězňů a získání co největšího počtu údajů o okolnostech zatčení, věznění a dalších osudů v letech okupace. Zahájen byl výzkum zaměřený na úlohu strážní jednotky SS v Malé pevnosti. Při výzkumu terezínského ghetta se hlavní pozornost zaměřila na činnost samosprávy, úlohu různých složek personálu SS, význam odbojové činnosti vězňů a úlohu kultury pro život nuceného společenství vězňů ghetta. Výzkum koncentračního tábora Litoměřice se zaměřil na doplňování databáze vězňů a objasňování úlohy německých firem využívajících vězeňskou pracovní sílu při výstavbě podzemních továren u Litoměřic.

Pracovníci oddělení se zúčastnili řady vědeckých konferencí a seminářů k tematice, která je náplní jejich práce, a připravili pro tato jednání své příspěvky. Intenzivně se věnovali rovněž obsahové přípravě a podíleli se na organizačních přípravách mezinárodní vědecké konference „Terezín 2004. Stav a perspektivy historiografie terezínského ghetta“. Tato konference, která se uskutečnila ve dnech 20.–23. listopadu 2004 v budově bývalých Magdeburských kasáren, byla na jedné straně platformou pro bilancování výsledků historiografie terezínského ghetta od počátku devadesátých let, na druhé straně příležitostí k výměně názorů na priority budoucího výzkumu v této oblasti a fórem pro prezentaci význačných výzkumných poznatků. Účast výzkumných pracovníků z řady zemí světa a značné procento mladých účastníků jsou dobrým příslibem pro výzkumnou práci na tomto poli v budoucnu.

Pokračovala rovněž soustavná publikační činnost pracovníků oddělení. Připraveny byly příspěvky pro ročenku Památníku Terezín „Terezínské listy“ a pro „Terezínské studie a dokumenty“, vydávané Institutem Terezínské iniciativy.

Vedle již zmíněné databáze bývalých vězňů policejní věznice gestapa pokračovaly práce na doplňování a rozšiřování dalších databází vězňů nacistických represivních

zařízení. Již druhé desetiletí pokračují práce na databázi bývalých vězňů terezínského ghetta, jejichž hlavním garantem je Institut Terezínské iniciativy. Památník Terezín v uplynulém roce pro tuto databázi vytěžoval především údaje z doposud nezpracovaných policejních registratur židovského obyvatelstva. Další databáze shromažďuje údaje o vězních poboček koncentračního tábora Flossenbürg na území českých zemí.

Aktivně se pracovníci oddělení podíleli na vzdělávací činnosti Památníku Terezín především formou zajišťování přednášek a besed pro pedagogy a studenty z domova i ze zahraničí. Přednášky byly zajišťovány i pro zainteresovanou domácí veřejnost. Pokračovala pedagogická spolupráce s Univerzitou J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Průběžně byly pracovníky oddělení zajišťovány odborné konzultace pro badatele z různých zemí, poskytovány byly informace pro sdělovací prostředky, včetně přímých vystoupení v těchto prostředcích. Odborné informace byly poskytovány i dalším zájemcům. Zpracovávána byla potvrzení o věznění buď přímo pro bývalé vězně, nebo pro jejich rodinné příslušníky, úřady a soudy.

VZDĚLÁVACÍ ČINNOST

V rámci projektu dalšího vzdělávání pedagogů vypracovaného ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR pokračovaly vzdělávací semináře pro pedagogy. Uskutečnily se dva základní třídní semináře s názvem „Jak vyučovat o holocaustu“ za účasti 110 učitelů i studentů pedagogických fakult z celé ČR. Program tak jako v předchozích seminářích tohoto druhu zajišťovali lektoři Památníku Terezín, Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze a Muzea romské kultury v Brně. Dalšího, tentokrát čtyřdenního nadstavbového semináře nazvaného „Holocaust ve vzdělávání“ se zúčastnilo 65 absolventů základních seminářů. Jeho úkolem bylo rozšířit znalosti učitelů o podobách holocaustu v podmínkách různých okupovaných zemí, zejména však seznámit se zkušenostmi a metodami výuky, používanými k osvojování této problematiky v zahraničí. Vedle 9 domácích lektorů se jej proto zúčastnilo též 5 lektorů zahraničních. Uspořádání tohoto semináře bylo umožněno také díky finanční podpoře mezinárodního sdružení Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research (ITF). Podpora ITF byla poskytnuta také na uskutečnění třetího nadstavbového stupně seminářů, konaného ve Státním muzeu Auschwitz-Birkenau v Osvětimi. Tohoto semináře se zúčastnilo 43 pedagogů, program zajišťovalo 8 lektorů z České republiky a z Polska.

Pro žáky a studenty českých škol bylo uspořádáno 88 jednodenních a 29 vícedenních vzdělávacích programů spojených s prohlídkami expozic, besedami s pamětníky a samostatnou tvůrčí prací. Stále více školních skupin se zapojuje do pátrání po „zmizelých sousedech“ v jejich obcích či regionech a právě v Terezíně o nich zpravidla nacházejí poslední stopy.

Pro zahraniční zájemce proběhlo 31 jednodenních a 45 pobytových vzdělávacích seminářů a workshopů. Tradičně se konal i Festival tolerance, připravovaný a realizovaný Mezinárodní školou v Praze. Na jejich zajištění se významně podíleli dobrovolní pracovníci z Rakouska a Německa, kteří v Památníku působí vždy po dobu jednoho roku. Třídní vzdělávací seminář se také konal pro polské učitele a 7 dní se v Památníku vzdělávali a jednali vedoucí pracovníci muzeí z celého světa, sdružení do Mezinárodní koalice muzeí památných míst svědomí lidstva.

Již podvanácté se na konci srpna uskutečnilo tradiční česko-německé setkání pedagogů, jehož program tentokrát probíhal v Terezíně a v Praze. Zařazena byla jak témata historická, tak aktuální otázky vývoje obou zemí, zejména ve vztahu k menšinám a přistěhovalcům.

Byla připravena literární a výtvarná soutěž pro české školy s názvem „Zůstat člověkem“. Přihlášeno do ní bylo na čtyři sta prací, z nichž nejlepší byly oceněny. Záštitu nad soutěžemi již tradičně převzala bývalá vězeňkyně terezínského ghetta,

Hana Greenfieldová z Izraele. Z nejlepších výtvarných prací byly následně uspořádány dvě výstavy – v Terezíně a v Litoměřicích.

Po celý rok zajišťovalo vzdělávací oddělení metodické vedení studentů UK Praha, Technické univerzity Liberec, Univerzity J. E. Purkyně v Ústí n. L. a rovněž některých středních škol z regionu.

Organizačně bylo zajištěno představení dětské opery Brundibár v podání Dismanova rozhlasového dětského sboru a představení Divadla Miriam z Prahy nazvané „Žalozpěv za 77 297 obětí“.

Oddělení připravilo čtyři čísla Zpravodaje, vzdělávacího a informačního bulletinu Památníku Terezín, určeného zejména pedagogům. Na zajištění jeho vydávání se finančně podílelo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Dům Anny Frankové v Amsterdamu. Byl sestaven a vytištěn katalog z vybraných výtvarných prací a zajímavých úryvků literárních prací zaslaných do soutěže. Připraven byl rovněž příspěvek o činnosti vzdělávacího oddělení do sborníku Terezínské listy.

DOKUMENTAČNÍ ODDĚLENÍ

Do sbírek dokumentačního oddělení byla mimo jiné zapsána pozůstalost bývalého četníka v ghettu F. Makovského, který byl za pomoc vězňům zatčen a vězněn v Kladně a v Malé pevnosti Terezín. V pozůstalosti je několik dokladů z doby služby v ghettu, část motáku odeslaného F. Makovským z Malé pevnosti Terezín, prohlášení bývalých vězňů o jeho činnosti a vlastní vzpomínky F. Makovského. Bohužel pozůstalost nebyla předána do našeho archivu celá. Další větší celek dokumentů byl získán převodem ze Západočeského muzea v Plzni. Jsou to dokumenty z doby osvobození Terezína, např. o repatriaci osvobozených vězňů.

V chronologické evidenci bylo zapsáno 19 přírůstkových čísel. V systematické evidenci bylo nově zpracováno v elektronické podobě 58 inventárních čísel písemností. Z dříve zpracovaných sbírek bylo 146 inventárních čísel převedeno do elektronické podoby. V pomocném materiálu bylo evidováno 88 přírůstkových čísel.

Odborná knihovna získala a zaevidovala 352 nových knih. Retrospektivně bylo do databáze knih převedeno 90 záznamů. Do detašované knihovny v muzeu ghetta bylo předáno 54 knih. Bylo vyvíjeno úsilí o nahrazení povodněmi poškozených knih a provedena inventura knižního fondu za účelem zjištění rozsahu škod způsobených povodní. Vyřazeno bylo v důsledku poškození 780 knih. Nahradit se podařilo 50 titulů. Dalších 764 knih bylo poškozeno méně a zůstaly součástí knižního fondu. Dále byly zpracovány výstřižky s tematikou Terezína a holocaustu z našich i zahraničních periodik. V rámci Terezínských listů byla vydána terezínská bibliografie.

Fotolaboratoř zhotovila 1364 fotografií a 7 diapozitivů. Z toho 486 bylo pořízeno pro dokumentaci významných akcí a činnosti Památníku, 237 pro badatele a jiné účely, 648 pro dokumentaci sbírek (trojrozměrných předmětů, obrazů a fotografií).

Fotoarchiv poskytl badatelům a externím žadatelům 54 kusů digitálních fotografií, 89 kusů barevných a 25 kusů černobílých fotografií. Dále zapůjčil 33 fotografií pro propagační účely.

V archivu bylo zhotoveno přibližně 22 300 xeroxových kopií. Většinu z tohoto počtu tvoří kopie písemných materiálů ke studijním účelům pro badatelnu. Bylo dokončeno zhotovování xero kopií zničených povodní v roce 2002 a okopírovány i všechny zbývající sbírkové písemnosti s výjimkou vzpomínek. Část z uvedeného počtu tvoří xerokopie pořízené ze zapůjčených dokumentů nebo z vlastních sbírek pro studijní potřeby odborných pracovníků Památníku. V zájmu ochrany sbírek bylo započato se skenováním dětských časopisů vzniklých v ghettu Terezín. Dosud byly naskenovány časopisy Vedem, Noviny a Domov (celkem 1083 listů).

Mimo výše uvedené bylo pracovníky archivu zhotoveno pro badatele a externí

žadatele 771 listů černobílých a 1042 listů barevných xerokopí. V počtu barevných xerokopí je zahrnut časopis Vedem, který byl žadateli poskytnut současně také v digitální podobě.

Dokumentační oddělení poskytlo badatelské služby 39 badatelům a 37 žadatelům o informace o věznění. Žádosti o informace byly vyřizovány také písemně.

Agentura Vankol provedla konzervaci 66 listů písemných materiálů poškozených povodní v roce 2002. Šlo hlavně o vyhlášky z doby okupace, tedy o dokumenty velkých rozměrů. Tím byla zcela dokončena konzervace povodní postižených sbírkových materiálů. Konzervátor Památníku ošetřil 146 listů různých písemností a přírůstkovou knihu pomocného materiálu, která byla poškozena povodní.

Při mimořádné inventuře povodní zasažených sbírek bylo pro neupotřebitelnost navrženo k odpisu pouze 1 inventární číslo. Text dokumentu byl téměř úplně smytý. Ostatní dokumenty jsou v poměrně dobrém stavu. Na některých jsou skvrny, dost často barevné, výjimečně je zhoršena čitelnost.

Podnikový archiv a projekty byly z provizorních prostor přemístěny do nově zřízeného depozitáře.

SBÍRKOVÉ ODDĚLENÍ

Do sbírek Památníku Terezín bylo vedle drobných předmětů denní potřeby darem získáno 7 koláží od bývalé vězeňkyně terezínského ghetta Chavy Pressburger, které byly využity pro putovní výstavu o časopise Vedem. Dále byly do sbírek darem získány 4 kresby E. F. Levenského z koncentračního tábora Flossenbürg. Zakoupeno bylo po jednom návrhu na úpravu Národního a Židovského hřbitova od profesora Aleše Veselého a 1 malba od neznámého autora označovaného jako monogramista E. B. z ghetta Terezín.

Do chronologické evidence bylo zapsáno 49 přírůstkových čísel a v systematické evidenci bylo zpracováno 38 inventárních čísel. Do elektronické podoby bylo přepsáno 766 záznamů výtvarných děl a 60 záznamů trojrozměrných předmětů a listinných materiálů.

Při inventarizaci sbírek bylo zrevidováno 2500 inventárních čísel sbírkových předmětů. Během roku pokračovala rekonstrukce depozitářů v objektu tzv. Kammeru a nově byl zrekonstruován i depozitář v bývalých Magdeburských kasárnách.

Pracovníci sbírkového oddělení zajišťovali badatelské služby pro 59 domácích i zahraničních badatelů, písemně byly služby poskytnuty 42 žadatelům. Pracovníci oddělení rovněž zajišťovali zápůjčky v tuzemsku, stejně jako dlouhodobé zápůjčky do zahraničí, a podíleli se na obnově posledních expozic zničených povodní.

V měsících květnu až červnu 2004 proběhla výstava „V zrcadle terezínského času“. Veřejnosti byly v nově zrestaurovaných výstavních prostorách bývalých vězeňských cel ve IV. dvoře Malé pevnosti představeny výsledky sbírkotvorné činnosti Památníku Terezín z let 1993–2003. Vedle děl výtvarného umění byly vystaveny též

trojrozměrné předměty denní potřeby rozdělené do 4 celků – volný čas, náboženství, kontakt s okolním světem a zdravotnictví. Touto výstavou navázalo sbírkové oddělení na výstavy z akvizic Památníku Terezín konané v letech 1978, 1983 a 1990, které se tehdy uskutečnily pod názvem „Nikdy válku“.

Během roku bylo pro žadatele vyhotoveno 458 kopií (238 barevných a 220 černobílých) a 140 digitálních fotografií sbírkových předmětů pro výstavní, studijní a publikační účely. Dále bylo poskytnuto 126 sbírkových předmětů k natáčení dokumentárních pořadů. Pro obnovu badatelského centra bylo zhotoveno 1026 barevných kopií kreseb terezínských malířů a 394 barevných kopií materiálů z literární pozůstalosti Petra Kiena.

Průběžně probíhalo restaurování sbírek vlastním restaurátorem i specializovanými firmami. Interní restaurátor pokračoval v restaurování povodněmi poškozených předmětů a ošetřil 50 plakátků z tzv. Heřmanovy sbírky. Vedle toho bylo externě zrestaurováno 50 výtvarných děl převážně od Adolfa Hoffmeistera, Karla Štěcha a Josefa Nováka, 7 novodobých tapiserií a 15 textilních sbírkových předmětů.

■ HOSPODÁŘSKÁ ČINNOST, DARY A PŘÍSPĚVKY

A. Příjmy a výdaje v roce 2004

Příjmy: a) vstupné	33 643 562,23 Kč
b) příspěvek Ministerstva kultury ČR	23 580 000,00 Kč
c) ostatní příjmy.....	18 571 390,71 Kč

Výdaje: a) materiálové náklady a energie	10 698 558,10 Kč
b) osobní náklady celkem.....	23 555 964,00 Kč
c) ostatní náklady (služby, opravy, nájmy atd.).....	41 195 266,71 Kč

B. Sponzorské příspěvky v roce 2004 činily celkem2 261 546,64 Kč

Největšími částkami přispěli tito dárci:

- Patrick R. Mehr a Helen Epstein, USA
- Ivana Voborníková, ČR
- Hanuš Holzer, SRN
- Eric Huppert, Francie
- Česká unie židovská, ČR
- Karl Vogel, SRN
- Claremont McKenna College, USA
- ÚV - Český svaz bojovníků za svobodu, ČR
- Tereziánská iniciativa, ČR
- Nihon Tele-Work K.K., G. Ishikawa, Japonsko
- Chris Mills, Knight Ridder, USA
- Kenneth Sitomer, USA
- Alice Deutsch, USA
- Shirley Schoner, USA
- Helen Greenwald, USA
- Dr. Bettina Bouresh, SRN
- Anne Frank Stichting, Nizozemsko
- International Task Force for Holocaust Education, Švédsko
- The American Jewish Point, USA
- Pavel Rajáček, Český rozhlas 3 - Vltava, ČR
- Krajský úřad Ústeckého kraje, Kancelář hejtmana, ČR
- Robert H. Arnow, Joan Arnow, USA
- Viliam Bartoš, ČR

- Ivana Flosmanová, ČR
- Milan Flosman, ČR
- Růžena Velecká, ČR
- Lenka Bartošová - Luba, ČR
- Miroslav Tuháček, ČR
- Dáša Matušíková, ČR
- Hannelore Cars, SRN
- Aktives Museum Spiegelgasse an Dorothee Lottmann-Kaeseler,
SRN
- Verein der Freunde und Förderer von Theresiendstadt/Terezín e.V.,
Brandenburg, SRN
- Václav Bradáč, ČR
- Miriam Potocky, USA
- Dieter Jeschke, SRN
- Sektion Nordbaden der Regionalgruppe Baden-Württemberg,
SRN
- Dana Rampachová, ČR
- Židovská obec Olomouc, ČR
- Deutsche Telekom AG, SRN
- Claims Conference, USA

Menšími částkami přispěla řada dalších dárců, z nichž většina zůstala anonymními. Také jim všem náleží stejně jako výše jmenovaným naše upřímné poděkování.

Prostředky získané z darů v roce 2004 byly zatím využity pro následující účely:

Terezínská tryzna.....	20 000,00 Kč
Literární a výtvarná soutěž mládeže.....	71 162,04 Kč
Zpravodaj vzdělávacího oddělení.....	159 112,70 Kč
Mzdové náklady	38 929,00 Kč
Vzdělávací semináře.....	71 379,84 Kč
Restaurování krematoria na Židovském hřbitově	15 622,00 Kč
Vysoušeče vlhkosti zdí.....	100 000,00 Kč
Restaurování vězeňských paland ve IV. dvoře Malé pevnosti	46 713,43 Kč
Expozice v krematoriu na Židovském hřbitově.....	191 580,00 Kč
Restaurování modlitebny z doby ghetta	420 000,00 Kč

TECHNICKÁ A STAVEBNÍ ČINNOST

- 27 Odstraňování následků povodně v srpnu 2002 – vysoušení, odvlhčování, opravy a opětovné zprovoznění objektů Památníku Terezín;
- Oprava fasády a nátěr oken správní budovy Malé pevnosti;
- Oprava fasády budovy Muzea Malé pevnosti;
- Oprava fasády a nátěr oken budovy Muzea ghetta;
- Oprava fasády a nátěr oken budovy krematoria na Židovském hřbitově;
- Restaurování interiéru krematoria na Židovském hřbitově;
- Restaurování původního vybavení cel a kanceláří Správního dvora v Malé pevnosti, Součástí návštěvnické trasy bývalé policejní věznice gestapa;
- 28 29 Zahájení prací na zkušebním úseku sanace zdiva pevnostního systému;
- Speleologický průzkum a zaměření stavu podzemního pevnostního systému Malé pevnosti;
- Dokončení stavby vodovodní přípojky do Malé pevnosti;
- Údržba travnatých ploch v areálech Památníku Terezín;
- Běžné opravy a údržba objektů Památníku Terezín;
- Realizace energetického auditu v objektech Památníku Terezín.

27

28

29

VÝHLED NA ROK 2005

- Uspořádání Tereziánské trýzny a dalších vzpomínkových akcí k 60. výročí osvobození;
- Příprava dvou putovních výstav k 60. výročí osvobození;
- Rozšíření stálé expozice o vězňích z českých zemí v Památníku Ravensbrück;
- Pokračování výzkumu nacistických represivních zařízení v Terezíně a Litoměřicích a budování databází jejich bývalých vězňů;
- Spolupráce při uspořádání mezinárodní konference „Terezín ve třetím tisíciletí“;
- Uspořádání sedmi dočasných výstav;
- Uspořádání vzdělávacích seminářů pro učitele, studenty a žáky;
- Uspořádání výtvarné a literární soutěže pro mládež;
- Pokračování sbírkotvorné činnosti;
- Provedení repase čtyř stálých expozic v bývalých Magdeburských kasárnách.

PAMÁTNÍK TEREZÍN
Výroční zpráva za rok 2004

Vydal: Památník Terezín

Adresa redakce:

Památník Terezín

411 55 Terezín

Česká republika

Tel.: +420 - 416 782 131, 416 782 442, 416 782 225

Fax: +420 - 416 782 245

e-mail: pamatnik@pamatnik-terezin.cz

Internet: www.pamatnik-terezin.cz

Vychází jednou ročně vlastním nákladem.

Redakční uzávěrka této zprávy: 11. 2. 2005